

BIBLIOGRAFIA SOBRE L'HOSPITALET

Jaume Botey i Vallès
Joan Camós i Cabeceran

Detall del sostre de la sala de lectura infantil de la Biblioteca Central de Can Sumarro. La masia, de finals del S. XVI, fou cedida per Dr. Prats a la ciutat. La sala infantil havia estat la pallissa de la casa.

Consell de Publicacions:

JAUME BOTEY I VALLÉS

JOAN CASAS I FUSTER

JORDI FONT I CARDONA

MERCEDES GONZALEZ FANJUL

CASIMIR MARTÍ I MARTÍ

LLUÍS RECOLONS I ARQUER

FRANCESC RODON

JESUS A. VILA

Edita:

CENTRE D'ESTUDIS DE L'HOSPITALET

C/ Mayor, 57. L'Hospitalet de Llobregat. Maig 1985

Portada:

SANTI MIGUEL

Montatge:

SANTI MIGUEL

CANUT SERRAHIMA, S.A.

Prat de la Manta, 48. Tel. 331 84 46. L'Hospitalet de Llobregat

Dipòsit Legal: B-17.889/1985

ÍNDEX TEMÀTIC

INTRODUCCIÓ	5
CAPÍTOL I: MARC NATURAL	9
A. MEDI FÍSIC	11
a. Obres de caràcter general. La comarca	11
b. El medi físic a l'Hospitalet	13
B. TOPONÍMIA	13
C. CARTOGRAFIA	16
a. Mapes històrics	16
b. Cartografia actual	26
c. Guies urbanes	28
CAPÍTOL II: HISTÒRIA	35
A. ESTUDIS GENERALS	35
a. Marc i tractats globals	35
b. Estudis propis de l'Hospitalet	36
c. Articles publicats	37
B. DELS ORÍGENS FINS AL 986	37
C. S. XI-XVIII	39
a. Llibres o inèdits	39
b. Articles publicats	43
1. Els orígens	43
2. L'Hospitalet dels Segadors i Guerra de Successió	43
3. S. XVIII. Cronologia bàsica	44
4. Paisatge rural i masies	44
D. S. XIX-XX	46
a. Referències sobre l'Hospitalet en obres de la Història General de Catalunya	46
b. Estudis propis sobre l'Hospitalet	49
c. Articles publicats	54
1. Cronologia bàsica	54
2. Guerra de la Independència	54
3. Aspectes del món rural i vida urbana	54
4. Inicis del S. XX. Algunes institucions	56
5. Collblanc-La Torrassa. Història de carrers	58
6. Anys 1920-1940	61
7. Anys 1940-1975	62
E. BIOGRAFIES	64
a. Llibres o inèdits	69
b. Articles publicats	66
F. PATRIMONI HISTÒRIC I ARTÍSTIC	73
CAPÍTOL III: POBLACIÓ, SOCIETAT I EQUIPAMENTS	75
A. ESTUDIS GENERALS	77
B. DEMOGRAFIA	80
a. Fonts	80
b. Estudis propis de l'Hospitalet	83
C. MOBILITAT I TRANSPORTS	84

D. CATALANITZACIÓ-IMMIGRACIÓ	86
a. Catalanització lingüística	92
b. Sociologia i antropologia cultural	87
E. ENSENYAMENT	89
a. Dotacions. Catalanització. Adults	89
b. Articles publicats	92
F. CULTURA	93
a. Informes diversos. Dotacions	93
b. Autors actuals de la ciutat	95
c. L'Hospitalet a la novel·la contemporània	95
d. Articles publicats	96
G. JOVENTUT	98
H. ESPORTS	99
I. SANITAT	100
a. Estudis generals	100
b. Estudis propis sobre l'Hospitalet	104
1. Planificació del Servei Sanitari	104
2. Salut infantil	108
c. Articles publicats	110
1. Planificació del servei	110
2. Salut infantil	112
J. SERVEIS SOCIALS	113
K. SOCIOLOGIA POLÍTICA	116
CAPÍTOL IV: URBANISME, ECONOMIA, COMARCALITZACIÓ	119
A. URBANISME I PLANEJAMENT	121
B. HABITATGE	122
C. AGRICULTURA	123
D. INDÚSTRIA	124
E. COMERÇ	126
F. COMARCALITZACIÓ	126
a. Estudis generals. Divisió comarcal	126
b. Regió I	127
1. Estudis i comunicacions	127
2. Premsa	128
3. Els Jocs Olímpics a la premsa	130
c. L'Hospitalet i el Baix Llobregat	130
1. Estudis i comunicacions	130
2. Premsa	131
CAPÍTOL V: PREMSA LOCAL	135
A. PUBLICACIONS PERIÒDIQUES D'ABANS DE 1940	137
B. PUBLICACIONS POSTERIORES A 1940, I AVUI JA DESAPAREGUDES	140
a. D'Entitats	140
b. Publicacions esportives	141
c. L'Hospitalet a la premsa catalana. Principals corresponsalies	142
d. Premsa periòdica local	143
e. Alguns butlletins. Associacions de Veïns	145
C. PUBLICACIONS ACTUALS	147
ÍNDEX ALFABÈTIC D'AUTORS	151

INTRODUCCIÓ

Els objectius del Centre d'Estudis en preparar aquesta Bibliografia han estat els següents:

1. Oferir un instrument de treball per conèixer la nostra realitat. És útil que tota persona preocupada per la història i problemes actuals de la ciutat tingui al seu abast el llistat de fonts i documentació que tracten sobre l'Hospitalet. Va dirigida, doncs, al estudiosos en general, als professionals que treballen a la ciutat, a dirigents polítics, sindicals o d'organitzacions culturals, i especialment als professors, tant d'Ensenyament General Bàsic com d'Ensenyament Mitjà que volen introduir els alumnes en el coneixement del medi.
2. Saber on es troba actualment la investigació sobre la ciutat, a qualsevol nivell o problema que l'afecti. Des d'aquest coneixement es podran impulsar altres estudis des de la Universitat i des d'altres àmbits professionals o Institucions.
3. Donar a conèixer la ciutat als nostres propis veïns. Una simple enumeració dels temes estudiats tal i com aquí apareixen, evidencia quina ha estat la nostra història, en quina situació estem o quins problemes hem d'afrontar.

Característiques d'aquesta Bibliografia

1. És una Bibliografia bàsica àmplia. El professor o l'estudiós trobarà aquí les referències més importants existents actualment en qualsevol aspecte, que l'ajudaran a preparar un tema o a continuar investigant.

No pretén, però, ser exhaustiva. Possiblement pateix de la deformació professional que teníem aquells que l'hem preparada i de la desigual notícia que teníem respecte de cada un dels temes. Caldrà, per tant, una investigació més acurada per buscar totes aquelles altres publicacions en les quals l'Hospitalet és citat o estudiat, ja sigui en el seu conjunt o parcialment: un barri, un fragment de la seva història, un sector de la població o un problema concret.

2. Se citen estudis o publicacions de diferent nivell d'aprofundiment o destinades a diferents tipus de lectors. A cada ressenya es donen una sèrie d'indicadors que facilitaran aquesta avaluació: número de pàgines, editor, any de la publicació, amplitud de l'estudi que indica el títol, etc. Per la majoria dels textos citats hem fet, a més, una breu descripció dels temes estudiats i del destinatari a qui s'adrecen (p. ex.: publicació de caràcter didàctic, obra d'investigació, de divulgació, etc.). Òbviament, aquests comentaris no s'han fet en el cas de les fonts primàries ni tampoc en el cas de les obres de caràcter molt general. El títol indica si l'obra està escrita en català o castellà.

3. Hem classificat el conjunt de publicacions en quatre grans apartats: **MARC NATURAL; HISTÒRIA; POBLACIÓ; SOCIETAT I EQUIPAMENTS I ESTRUCTURA URBANÍSTICA, COMARCAL I ECONÒMICA**. Cada un d'aquests grans apartats és subdividit per grans temes, i cada un d'aquests temes, sempre que ha estat possible, en tres blocs:

- a) Llibres de caràcter general —fonts, documentació bàsica, tractats generals, etc.—, sempre i quan l'Hospitalet hi sigui estudiat com a tal.

Hem obviat de citar aquelles obres de caràcter general en què o no es fa menció de l'Hospitalet o aquesta només és de passada, malgrat que siguin de consulta o lectura obligada per comprendre el que aquí succeeix. Qui consulti aquesta Bibliografia ha de tenir ja el context bibliogràfic necessari de l'època o problema que vol aprofundir.

- b) Estudis propis de l'Hospitalet. Per facilitar l'ús d'aquest llistat hem preferit ordenar aquests estudis per un ordre lògic —cronològic en els apartats de bibliografia històrica o temàtic en els altres grans apartats—, més que no pas per altres ordenacions potser tècnicament més adequades: alfabètica d'autors o d'obres, any de la publicació o de l'elaboració de l'estudi etc. D'aquesta manera tothom pot adonar-se més ràpidament del nivell en què està estudiat el tema corresponent, pot localitzar el tema i tipus d'obra desitjat i adonar-se dels buits existents que reclamen noves investigacions.

Per facilitar aquesta tasca, hem posat un ample índex temàtic a l'inici i un índex alfabètic d'autors amb els corresponents estudis i la seva localització a la bibliografia, al final.

En el cas que la publicació o estudi faci referència a d'altres aspectes, a més del tema considerat com a central de la investigació, s'ha citat en els apartats corresponents o en el primer apartat d'obres de caràcter global corresponent a cada capítol. Quan el llibre és citat en més d'un capítol, en cada cas es fan constar els altres capítols i apartats on apareix i la seva localització. La lletra cursiva fa referència on es troba el comentari. En aquests casos, a l'índex d'autors, només es fa la crida on es troba el comentari.

A totes les obres o articles hi hem fet les referències necessàries que facilitin la seva localització: si ha estat publicada i on o, si és inèdit, on està dipositada.

- c) Articles de revistes. Donat el diferent nivell de profunditat que en la major part de casos hi ha respecte a d'altres estudis més voluminosos i també, freqüentment, per

la seva difícil localització, hem preferit classificar aquest escrits, a cada capítol, en un apartat propi. El lector sabrà distingir la diferent tipologia de les revistes ciutades.

- d) Finalment, hem cregut convenient incloure en forma d'un altre gran apartat (últim capítol "Premsa Local"), un llistat de totes les revistes o publicacions locals d'interès general per a la ciutat (és a dir, eliminant els butlletins interns per a ús exclusiu dels socis d'una determinada entitat), caracteritzant cada una d'elles. Les hem classificades de la manera següent: Revistes anteriors a l'any 1940; revistes posteriors a 1940 però que ja han desaparegut i revistes i publicacions actuals.

Breu comentari sobre els estudis

Sorpren, en primer lloc, la quantitat important de publicacions existents, i ens ha sorprès a nosaltres mateixos a mida que avençàvem en la recerca: 650 títols aproximadament i més de 300 autors. Això ha fet que agafés certa complexitat un treball que inicialment creïem més senzill. Es pot dir que hi ha estudis de cada una de les grans àrees que afecten a un col·lectiu nombrós com el de la nostra ciutat.

Així i tot, la major part d'estudis són de data recent. La investigació ha començat tard i això vol dir que hi ha encara grans llacunes. En general es reflecteix també a nivell de bibliografia el problema d'identitat de la ciutat: en bona part, sobretot pel que fa als estudis sobre la realitat actual, depenem d'estuis iniciats per organismes supramunicipals: la demografia, el transport, la catalanització, la indústria, el comerç, etc. els coneixem fonamentalment a partir del planejament de serveis que fan els organismes rectors de la gran àrea barcelonina o, des d'una altra vessant, dels estudis que s'han fet sobre el Delta de Llobregat.

Pel que fa a la historiografia, caldria ressaltar:

1. Que ha començat a elaborar-se la història crítica dels moments i aspectes més determinants, fins al s. XVIII.
2. Paral·lelament a aquesta investigació directa sobre les fonts, hi ha moltes altres publicacions de caràcter divulgatiu d'aspectes paisatgístics i biogràfics, sobretot a revistes recents, que ajuden a la reconstrucció de la història de cada barri.
3. Si bé s'ha iniciat l'estudi d'aspectes parcials dels s. XIX i XX, sobretot del període de la República i la Guerra Civil, el buit més important és precisament el d'aquesta època, especialment el període de 1940 als nostres dies, tan determinant pel que fa a la configuració de l'Hospitalet actual. El gran interrogant a què no han pogut donar encara resposta documentada els nostres historiadors, en definitiva el gran determinant de l'Hospitalet com a ciutat, és el grau d'autonomia del nostre creixement econòmic i cultural.

Falten estudis per sectors productius, per barris, dels diferents sectors socials, etc., resultat d'anàlisis crítiques segons la moderna historiografia catalana.

La present Bibliografia és, doncs, un instrument per a conèixer-nos i un estímul. No ens podem enlluernar pel nombre de títols que aquí apareixen. Continua essent veritat que l'Hospitalet és una realitat poc estudiada i, per tant, poc coneguda.

El Centre d'Estudis es proposa continuar l'esforç iniciat amb aquesta publicació, en les següents direccions: completant i mantenint al dia la informació que avui s'ofereix i amb la creació d'un fons de documentació d'accés fàcil.

Els problemes que pesen sobre la ciutat han de ser resolts pels organismes corresponents. Però el tacte i la prudència sempre necessàries, ho seran encara més si el col·lectiu sobre el qual s'han de prendre decisions té consciència de si mateix i ha pogut participar en el debat amb coneixement de causa.

Cal fer constar, finalment, l'agraïment a Francesc Marcè, director del Museu d'Història de la ciutat, que redactà l'apartat corresponent a la cartografia històrica, sobre els mapes i plànols existents al Museu; a Esteve I. Gay, cap del Negociat municipal de Salut Materno-Infantil que ha redactat el capítol de Sanitat. En Joan Casas ha participat també en l'elaboració d'aquest recull, sobretot en els seus inicis. L'Andreu Trilla ha corregit els originals i ha muntat el text. Francisco José Basilio ha completat moltes de les informacions que faltaven i que eren de difícil accés, i la capacitat de treball i esforç de Carme Arranz ha fet possible que el llibre sortís en els plaços previstos.

DIADA DEL LLIBRE 1985

Jaume BOTEY

Joan CAMÓS